

Estetyka zdziwienia. Sztuka medialna i zmysły w przestrzeni lotniska

Streszczenie popularno-naukowe

Podobnie jak lotnictwo dogłębnie zmieniło postrzeganie przestrzeni a przestrzeń lotniska zmieniała doświadczenie podróży, tak sztuka medialna także obecna estetycznie modyfikuje nasze doświadczenie i rozumienie przestrzeni portu lotniczego, która równocześnie determinuje nowe postrzeganie i odbiór tam obecnej sztuki. O ile sztuka w przestrzeni aeroportu pojawiała się okazjonalnie od połowy lat 60. XX wieku, o tyle współczesne lotniska często wpisują artystyczne projekty i kuratorstwo w biznesową i rozwojową działalność. Współtworząc eksperymentalny nurt produkcji późnokapitalistycznej, skoncentrowanej na projektowaniu doświadczenia, współczesne lotniska trudnią się kreowaniem niepowtarzalnych wrażeń zmysłowych i oferują – za pomocą nowoczesnych technologii medialnych – unikatowe doświadczenia estetyczne, zmieniając się w coraz bardziej utopijną przestrzeń. Eskalacja zagrożenia terrorystycznego, wzmożenie kontroli i wydłużenie procedur bezpieczeństwa i w efekcie wzrost u pasażerów poziomu stresu i zmęczenia, dodatkowo motywują proces estetycznej transformacji przestrzeni terminala przy wykorzystaniu zarówno tradycyjnych form sztuki, jak i nowych, multimedialnych i cyfrowych technologii, zmieniając ją w atrakcyjne aviopolis z unikatową publiczną przestrzenią eksponowania sztuki i generując nowe sposoby jej doświadczania. Rosnąca obecność sztuki medialnej w przestrzeni aeroportu efektywnie przyczynia się do zmiany sposobu postrzegania i pojmowania terminala lotniskowego. Dla przykładu, lotnisko Changi w Singapurze, cyklicznie nagradzane za artystyczną i technologiczną innowacyjność, reklamuje się jako „niezwykły i zadziwiający świat”. Koniecznym staje się zatem przemyślenie tradycyjnego sposobu definiowania aeroportu w kategoriach nie-miejsca i wypracowanie nowomaterialistycznego spojrzenia na lotnisko uwzględniającego działanie sztuki i jej sensorycznie intensywnej i transformacyjnej rolę w generowaniu doświadczenia estetycznego w przestrzeni aeroportu. Przyjmując założenie o liminalnej i hybrydycznej naturze (kod)przestrzeni aeroportu, wraz z jej specyficzną atmosferą zamknięcia, ekonomią ruchu oraz czasowością, projekt zamierza wykazać, że współczesny port lotniczy wykorzystuje sztukę medialną w celu wykreowania nastroju zdziwienia, estetycznie demontując rytualną i instrumentalną percepcję przestrzeni lotniskowej.

Badając relacje między zmysłami, sztuką medialną i przestrzenią lotniska oraz ich estetyczny potencjał do generowania doświadczenia zdziwienia, projekt zmierza do zrozumienia sensorycznej i intensywnej natury lotniskowej przestrzeni mobilności oraz szczególnej roli sztuki medialnej w jej rozwoju i postrzeganiu. Projekt jest interdyscyplinarny i czerpie z obszaru studiów kulturowych nad przestrzenią i mobilnością, ekologii mediów, teorii sztuki, filozofii, geografii kulturowej i studiów miejskich. Akcentując niekonfrontacyjny i interaktywny charakter medialnej sztuki lotniskowej, projekt ma na celu zbadanie sposobów, w jakie ona oddziałuje na zmysły, intensyfikując estetyczne doświadczenie (w) przestrzeni lotniska. Bazując na obserwacji uczestniczącej (tj. perspektywa pasażera), w wymiarze metodologicznym projekt wykorzystuje etnografię sensoryczną i przewiduje analizę sztuki medialnej w czterech najbardziej obleganych i nasyconych sztuką aeroportach, i.e. SFO w San Francisco (jako pierwsze akredytowane przy American Alliance of Museums), LAX w Los Angeles, Haneda w Tokyo i Changi w Singapurze. Analizując środki i techniki wykorzystywane przez lotniskowe projekty artystyczne i nowe metody interaktywnego kontaktu, projekt demonstruje jak medialna sztuka lotniskowa sensorycznie wciąga i wzmaga zmysłową koncentrację w dynamicznej przestrzeni lotniska, stymulując w ten sposób nastroj zdziwienia. Projekt odstępuje od metod tekstualnych i dyskursywnych czytania przestrzeni lotniska i sztuki, analizując ich działanie a nie znaczenie. W ten sposób projekt zamierza wykazać, iż przestrzeń aeroportu w immanentny sposób rozwija poza-percepcyjną wrażliwość w oparciu nie tyle o rozpoznanie, co zdziwienie.

Wyjaśniając estetyczną transformację, jakiej podlega przestrzeń nowoczesnego lotniska, projekt wypracowuje jej nowe rozumienie jako zadziwiająca i niezwykła przestrzeń miejska i tłumaczy co czeka kulturę lotniskową w niedalekiej przyszłości, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju takich obszarów nauki, jak studia nad przestrzenią, aeromobilnością i turystem. Poprzez zbadanie estetycznej ekologii sztuki medialnej, projekt określa lotniskowy sposób doświadczania sztuki, wzbogacając obszar teorii sztuki i generując wiedzę na temat nietradycyjnych przestrzeni i sposobów wystawiania i oglądania sztuki. Wyniki będą użyteczne dla edukatorów i animatorów sztuki wychodzących poza muzealne modele jej prezentowania i doświadczania, inspirujące dla kierownictwa lotniska i kuratorów zainteresowanych projektowaniem nastroju przy wykorzystaniu sztuki medialnej, jak również instytucji kultury zajmujących się sztuką publiczną i środowiskową oraz jej promocją oraz samych artystów i projektantów środowiskowej i publicznej sztuki medialnej.